

Pri sedanjem ustroju učiteljske si bodo učitelji na istih ne more prisvojiti toliko znanja o kmetiistvu, da bi pozneje poleg splošnega šolskega poduka lahko govorili uspešno tudi kmetijski poduk ali pa celo obdržali kmetijsko nadaljevalne tečaje, ki so lahko največjega pomena za dotični okoliš. Če n. pr. učitelj uči o stvarih, ki sicer drugod lahko dobro uspevale, se na v dotičnem okraju ne obnesejo, potem zgubijo kmetovalci zaupanje vsakemu daljnemu še tako dobremu nasvetu. V splošnem pri obstoječih razmerah ne moremo pričakovati, da bi mali kmetovalec že v ljudski šoli dobil potreben poduk ali vsaj podlago za to.

Vsa dosedanja sredstva, podvzeta za strokovno napredovanje malega kmeta, so torej večinoma nepopolna in zato ni bilo uspeha.

Temu nasproti stoji na plan dan za dnevno težji položaj malega kmeta, posebnost istega ki ima malo ali pa kakor večinoma, nobene kmetijske izobrazbe. Zadrževanje in obubožanje je tu vedno večje. Temu vzrok so večinoma razmere, ki so nastale po vojni, potem popolnoma krivično razmerje med cenami kmetijskih pridelkov in potrebščin, razne druge stvari — oziroma največkrat na oseba malega kmetovalca samega, ker mu manjka vsakotera kmetijska izobrazba in ki se vrh tega še v svojem konservativizmu trdno upira vsakemu napredku.

Obrtnik in trgovec v mestu ima za svojo izobrazbo vse bolj ugodna sredstva. Na razpolago mu je poleg ljudske — meščanske šole, izvršen inštitut, kjer dobi višjo splošno izobrazbo in se lahko še posebej izpopolni za svoj bodoči poklic. Lahko ali pa mora obiskovati trgovsko ali obrtno-nadaljevalni tečaj. Gleda se vedno v niemu enaki okolici, kjer ima priliko pridobiti si dragocene izkušnje.

Če torej primerjamo izobrazbo obrtnika, trgovca v mestu z izobrazbo kmeta na deželi, vidimo, da je isto kar je za meščana meščanska, trgovsko ali obrtno-nadaljevalna šola, za kmeta edino le ljudska šola.

Rad tega hi bilo želeli da bi učitelj imel toliko znanosti o kmetiistvu, da bi z uspehom o tem predmetu tudi lahko poučeval in vsodbuval odrasle k napredku.

Da na bi se vršil kmetijski poduk v ljudski šoli v gornjem smislu, pa večinoma ni mogoče, ker učiteljem, kakor to mnogi sami v obžalovanju priznavajo, primanjkuje potrebne izobrazbe. Sicer pa po sedanjem ustroju učiteljske tudi ni mogoče drugače pričakovati.

Če hočemo temu nedostatku od pomoči in storiti tudi kaj za kmeta kot obratvalca, potem moramo predlagati izobrazbo našega učitelja. Njegova izobrazba naj se opira poleg splošnih predmetov v prvi vrsti na kmetijske potrebe.

Na vseh moških učiteljskih naj bi se podučevali poleg drugih sledeči glavni predmeti: kmetijsko rastlinstvo, živinoreja, sadjarstvo, zelenjadstvo, kmetijsko gospodarstvo. Absolventi takega zavoda bi vstopili v življenje vsaj z istim znanjem o kmetiistvu, kakor ga imajo absolventi nižjih kmetijskih dvoletnih šol. S tem bi ne bilo preveč zahtevano in bi se s primernim prikraščenjem drugih splošnih predmetov lahko to zgodilo.

Kmetijski učitelj pa, ki podučuje na takem učiteljskem, seveda bi moral biti kmetijski veščak s spodobnostnim izpitom za kmetijske šole.

Tako učiteljske bi morale imeti tudi obsežen šolski vrt in primerno veliko posestvo s celotnim gospodarstvom za demonstracije vaje in preizkustv.

Kako lahko bi bilo absolventu takega učiteljskega, pri poduku zadoščati kmetijskim zahtevam svojega okoliša, vzbuditi deci ljubezem do rodne grude in veselje do kmetijskega poklica. Namesto sicer zelo interesantnih eksotičnih živali kakor kamela, lev, gorila itd. se lahko živo vglubi v življenje konja, goved, čebel itd., podučuje s pridom o poljskem rastlinstvu in naslika v živih podobah življenje na deželi kot najbolj naravno, zadovoljno in srečno. Računstvo in spise naj se naslanja na kmetijske potrebe. Za nazorni pouk na služijo vzorno urejena posestva domačega okraja, kjer se učencem tolmači, kako in zakaj se mora tako delati, pa tudi nevezna gospodarstva kjer se opozarja na razne napake in pogoške o kmetiistvu.

Naj se nikakor ne misli, da bi zbog tega, če se učenca vzgaja ob enem za njegov bodoči poklic, trpela njegova splošna izobrazba. Nasprotno! Ravno isti, ki je od mladih let sem valen, svoj okolič in njeni življenje pravilno gledati in videti, ki si zna vse to razlagati, istemu tudi v poznejšem življenju ne bo težko, biti

povsod in ob vsaki priliki na pravem mestu.

Taka šola odrasla mladež pozneje s polnim vspehom lahko obiskuje kmetijsko nadaljevalne tečaje. Ti tečaji so za napredovanje v kmetiistvu menda največjega pomena in bi kazalo, jih splošno uvesti. Seveda pa se naj ne zahteva od učitelja, da bi obdržal te tečaje brezplačno, temveč naj se ga primerno honorira.

Organizirati kmetijsko nadaljevalne tečaje bi ne bilo težko, če le dan predpogoji, da je učitelj v kmetijski stroki dovoljno podkovan.

Šolski vrt dobi pravo veljavo še le potem če ga učitelj z veseljem in razumom obdeluje. Mnogokrat na se pripisuje šolskemu vrtu preveliko važnost in se pozabi da je na nem večinoma mogoče le vrtnarstvo in sadjarstvo. Kmetički sin na naj ne bo vzgojen samo za vrtnarja, temveč v prvi vrsti za kmetovalca. S tem pa seveda ne odrekamo šolskemu vrtu kot takemu njegovega pomena.

Naj se ne misli, da bi imel učitelj zbog tega, da podučuje v gornjem smislu, izven šole težkoče ali celo neprilike. Nikakor ne! Splošen gospodarski položaj srednjega in malega kmeta je dandanes iako težaven. Treba mu nuje pomoči in priateliskega nasveta. Tu ima učitelj ki trajo živi med narodom, največ prilike, pomagati sosedu — sokmetu s primernimi nasveti in vzodbudnim izsled. V ljudski šoli si vzgoji učitelj deca in ti da prve pojme o današnjem kmetovanju. Šoli odrasli mladeniči so že valeni mu verojeti in ga lažje razumevati, pozneje kot moške pa mu zaupa in se zatekajo v težkih urah k niemu kot svojemu vzgojitelju, očetu in prijatelju. Kot duševni sobolevnik kmetijskega prebivalstva si pridobi in poveča tako učitelj splošen ugled in veljavo ter pridobi na spoštovanju.

Na gornja izvajanja bi stavlil naslednje predloge:

1. Ozirom na izrazit agrarni značaj naše države naj se preuredijo vsa učiteljska v tem smislu, da bodi poduk o kmetiistvu, teoretičen kakor praktičen, eden izmed glavnih predmetov.

2. Kmetijski poduk na vseh moških učiteljskih naj podučuje izobražani strokovnjaki: na ženskih učiteljskih se naj vpelje obvezen pouk v gospodinjstvu.

3. Za višje organizirane šole t. i. od 4. razreda naprej naj se priredijo posebne šolske knjižice s posebnim ozirom na kmetiistvo.

4. Kmetijsko-nadaljevalni tečaji naj se uvedejo povsod kot obvezni in jih naj država krenko nekunierno podpira.

5. Na teoretičen in praktičen pouk kmetijskega stanu v šoli in izven šole se naj v bodoče obrača čim največ pozornosti.

Pristopite k „Jugoslovanski Matici!“

Dragotin Kveder:

Odgovor A. Koprivcu na njegove kritične misli o moji studiji:

Svetovno naziranje in naša stanovska organizacija.

Dragi tovariši!

Presrečna hvala Tebi, da si se zglasil s stvarno kritiko o moji razpravi. Ako čutim potrebo, da javno odgovorim, storim to, ne da vodim nepotrežno, brezplodno polemiko nego da se v naših vrstah izčisti poimi in naziranja.

I.

Pred vsem priznavam, da sem svojo študijo prenežno vrzel na papir in da je potrebna uveladitev, morda res ni srečno oblikovana. Prvi tisk mi ni bil vposlan in zato marsičesa kar je okorno izraženo, nisem mogel popraviti in uveladiti.

Glede študije same je le dvoje mogoče: ali sem ves članek zidal na napačni osnovi, ali vse na pravilni. Vsak del članka je namreč bistven in izvira iz jedne in iste osnove.

Na tem mestu pa še enkrat izrekam, da sem skušal popolnoma svobodno, brezobzirno nepristransko potasniti zažeto ki je predmet razpravi, in sicer tako kakor zadeva sam vidim in spoznavam.

II.

To kar trdiš o 2. točki glede namena in cilja naše stanovske organizacije, katera druga točka daje st. org. znak stanovskega združenja posebne vrste, ker smo učitelji ob jednem tudi pozvani, biti prosvetitelji naroda, je popolnoma pravilno.

Nikier na nobenem mestu da nisem trdil, da si moramo glede zasledovanja ciljev z ozirom na ustroj šolstva, prisvajati edino in izključno odločilno pravo. Tega ne moremo uveljaviti in tudi nimamo v svojem programu. Potrebe stanov, zahteve časa, ekonomski razlogi, nam vsak čas v tem oziru narekujejo, kako treba formulirati naše zahteve

III.

Praviš, da je nezmišl moja trditev, da so izvestne politične stranke nasprotne samoniklim, svobodnim stanovskim organizacijam zgoli zaradi bistveno različnih ciljev med njimi. Ta moja trditev je vendar zgoli konstatiranje vsakdanjih dejstev. Izvestne politične stranke le v tem slučaju niso nasprotne samoniklim stanovskim organizacijam, ako slednje svoje cilje popolnoma podrejujejo interesu dotične politične stranke.

Sicer pa, ako splošno govorimo, si vendar bistveno različni cilji socialnih tvorb lahko nasprotujejo ali povsem ali deloma. Le redkokadaž imajo cilji socialnih tvorb tako popolnoma drugo smer in torišče udeleževanja na istem ozemlju in narodu, da bi se interesi ne križali in ne borili za prvenstvo. Do nasprotstva pride takoj, ako se kaka samonikla stanovska organizacija programatično izkazuje kot desinteresirana na bistvenem interesu stranke, ki smatra baš ta svoj interes za vse kot najnujnejši in najvažnejši. Tako si lahko tolmačimo, zakaj nastopa II. ali III. internacionala proti samonikli stanovski organizaciji fabriških ali drugih delavcev, ako se ta programatično izkazuje desinteresirana na bistvenem interesu socialne demokracije namreč na uničevanju kapitalizma. Isto velja o katoliški cerkvi. Ta ima svoj bistveni interes in zahteva da vsaka stanovska, samonikla organizacija podrejuje namen in cilj svojega združenja bistvenemu interesu cerkve. Ako pa samonikla stanovska organizacija programatično izjavlja, da je za svojo organizacijo desinteresirana na bistvenem interesu cerkve, da ga ne more zasledovati, ker je tui cilju združenja je nasprotstvo tu.

Pričakovati bi bilo, da se združenja z bistveno enakimi cilji ne nasprotujejo. Ali, kakor se lahko prepričaš, vsak čas, pri nas niti tega nikier ne naišeš. Pri nas so si v laseh in v hudem nasprotju združenja z bistveno enakimi ali sorodnimi cilji. Disharmonija vlada povsod, ker pojedinci združenja večkrat pozabljajo na skupni interes in prevladuje interes lastnega nenasišnega trebuha. Disharmonija, nesklad do mržnje in borbe vidimo dovolj v javnem življenju, posebno med socialnimi tvorbami. Vse izvira iz nasprotstev v ciljih. Cilji in nameni pa se borijo za prvenstvo za pomebnost. Svet okoli sebe moremo pravilno razumeti le ako zasledujemo in odkrivamo vzroke neskladnosti oziroma skladnosti.

(Dale prihodnič.)

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Svima povereništima i upravama okružnih društava.

Glavni Izvršni Odbor Udruženja Jugoslov. Učiteljska i ovom prilikom obavestava celokupno učiteljsko:

1. Da se poha na organizacijom na osnovi pravila Prvog Kongresa;
2. Da izabrane uprave pošlu svoja pravila na pretek Glavnem Odboru;
3. Da izabrane uprave i sekcije otpočnu uпис u članstvo i pribiraју чланарине u 12 дин. годишње, od koje he se суме половина слати Главноме Odbору за централну касу;
4. Da се измири дужна претплата на „Народну Просвету“ и „Учитеља“ до нове године;
5. Da се до нове године пошље тачан број чланских карата или књижица, који he бити потребан за чланове друштва;
6. Da се организовале настави п после 1. јануара 1921. год., где год није могло бити извршено до тога дана;
7. Da мања друштва, која су никла у једном срезу (котару), рашире своју организацију на цео округ (жупанију) бар на тај начин, што he именовати у другим срезовима (котарима) своје поверенике — председнике секција, који he наставити упис у чланство и друге послове у вези с Извршним Odbором, и
8. Da све изабране управе, које су изабране на основни правила, поред којих нема никаквих услова или ограда, противних духу Првог Конгреса, не часе ни часа, већ наставе послове, које су им правила ставила у дужност, и да не чекају, да их на то опомињу чланови.

Извршите, другови и другарице, и у овим знаменитим данима своју дужност, на хете с правом моћи тражити и од свију других да врше своје дужности и казати да сте и ви узели видног учешћа у великом народном делу.

Шаљући вам свима, од Београда до Марибора и Суботиче, и од Балкана и Тимока до плавога Јадрана другарски поздрав.

Бр. 185

Београд, новембра 1920.

Гл. Извршни Odbor

Удружења Југ. Учитељства.

Друштвене вести.

+ Уџт. друштво за пол. окр. Јутומר боду имело у четвртек, дне 9. децембра т. л., изванредни общи збор у Г. Радгош. Заčetek точно об 10. урл. Според: 1. Одобритев задњег записника, 2. Дописи, 3. Sprememba друштвених правил. Vsi člani се вљудно вабљу, да на танко проруче нацрт за преоснову правил окр. југ. учiteljskih друштв у 20. ст. Уџт. Товариша з дне 27. маја 1920 тер eventuelne жеље и насвете спороче тов. председнику. 4. Задње делегацијске зборованье Завете у Марибору. Порука тов. Bernardova. 5. Разне станоске и шолске задеве. — Vsi člani, kateri se niso poravnali letošnje članarine, se pozivajo, da store to ob priliki tega zborovanja! Pol ure pred pričetkom zborovanja pevski vaji. Posebna vabila se ne bodo razposlala. Polnoštevilne udeležbe se nadeja — predsednik.

+ Уџт. друштво за ормошки окр. зборје у четвртек, дне 2. децембра 1920 об полн 10. урл. предподоње у ормошки окр. југ. југ. по настопнем вџпоређу:

1. Записник задњег зборованья.
2. Dodpisi in друштвене вести.
3. Predavanje g. ing. Ferdo Lupša o Slamu.
4. Predavanje g. nadzornika Pavla Flereta o novih učnih načrtih.
5. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi odbor.
+ Pedagoško друштво у Кршкем вабљу на изредни общи збор, ki se врш в суботу, дне 4. децембра об полн 11. урл. доподоње в рисатни дворани меџ. шол у Кршкем.

Dnevni red: 1. Poročilo predsednika o društvenih zadevah. 2. „Budimo državljanski čuti in narodno samozavest“ (predava tov. L. Levstik). 3. „Smernice novemu učiteljskemu nastajanju“ (predava tov. J. Golob). 4. Volitev novega predsednika in blagajni, namestnika. 5. Preosnova друштвених правил. 6. Poročilo delegata o učiteljskem kongresu u Beogradu. 7. Naše stališče napram „Obveznim konsumnim društvom za državne uradnike u Jugoslaviji“ (referent tov. Fr. Rant). 8. Slučajnosti.

Ker je to prvi общи збор, odkar je naše друштво učlanjeno u UJU, pričakujemo polnoštevilne udeležbe. — Odbor.

+ Уџт. друштво за мариборски шолски окр. је зборовало дне 11. новембра 1920 у Марибору у мали дворани Народног дома об 10. урл. при поволни удеležbi. — Predsednica тов. Mar. Godec je posvetila umrlenu, odličnemu članu našega društva g. nadučitelju Kotniku u Selci ob Dr. nekaj zbranih besed. Nato je prečitala zahvalo jubilarja g. nadučitelja Frana Podobnika k častikam našega društva povodom 50letnega učiteljskega jubileja. Navzoči so z navdušenjem mislili na zaslužnega jubilarja. — Nato se je po odstopu g. tovarišice Rutnik na predlog predsednice izvolila soglasno tajniškim namestnicam тов. Anica Turk. — Po sprejetu 1. točki dnevnega reda je sledilo predavanje predsednice Godec o „Socializmu med srbskim učiteljskim“. — Slikala nam je z njej lastno pripovedno plastiko postanek in razvoj socialistične ideje u srbskem učiteljskim u program šolske reforme te politične skupine. Predavanje je bilo zelo temeljito, izčrpno in kar je pri podavanju politične snovi najvažnejše — objektivno. Tako je to predavanje spadalo popolnoma u okvir naših stanovskih zborovanj. Informativen značaj predavanja je podkrepila тов. Godec s čitanjem značilnih stavkov iz neke brošure Mihačloviča, organizatorja srbskega socialističnega učiteljskega. Za predavanje je žela vsestransko pohvalo. Tretjo točko dnevnega reda so tvorili predlogi, ki so bili soglasno sprejeti: Тов. Godec: Učiteljsko друштво mariborskega šolskega okraja poziva predsedništvo UJU, poverjenišтво Ljubljana, da deluje u odpravo 19. členu uredbe draginskih doklad od dne 29. septembra 1920. Zahteva naj se, da dobi vsak za enako deio enako plačilo. Krivično je razmerje, da dobe sedaj učne osebe, ki službujejo četrt stoletja, manj plače kot začetniki. — Deluje naj se na to, da izkije kmalu službena pragmatika, po kateri bodo take krivice nemogoče. Тов. Skrbinek: Uravnajo naj se tudi plače učiteljske ženske ročnih del u tem smislu, da se odpravi razlika med sistemiziranimi in nesistem. mesti, ker je delovanje na nesistemiziranih mestih navadno še težje kot na sistem. mestih. Тов. Pirkmaier in Knaflič: Učiteljsko друштво mariborskega šolskega okraja se zahvaljuje vodstvu organizacije za dosego novih draginskih doklad.

Tajnik Spreitz: Učiteljsko друштво odklanja snovanje obveznih učiteljskih zadrug ali konsumov, če bi se morala osnovati zadruga z rednimi ali sploh odtegljaji 10% draginskih doklad.

Glede združenja obeh mariborskih učiteljskih друштв se na predlog тов. Lasbacher in

Klemenčič soglasno sklene, da naj stopita odpora obeh društev v tozadevni kontakt. — Tov. predsednica še animira shod zakonskih parov, da zavzamejo določno stališče za pravično odmero draginskih doklad. Po določanju dnevnega reda prihodnjega zborovanja, ki se bo vršilo drugi četrti meseca januarja prih. leta, zaključil predsednica lepo uspelo zborovanje. Tajnik.

Po slovanskem svetu.

Iz čehoslovaške republike.

— **Vseučiliškega počitniškega tečaja v Val. Mezici,** kamor bi morali iti tudi mi slovenski učitelji, se je vdeležilo v celoti 443 učiteljev in učiteljic. Predavali so vseučiliški profesorji dr. Arne Novak, o češki literaturi, prof. dr. Vlad. Novak o modernem stavbarstvu, prof. dr. Kalab o temeljnih mirovniških pogodb in novi Evropi, prof. dr. V. Tille o početku češke literature s posebnim oziranjem na legende, ki sta jih cerkev in država prirojela po potrebah, prof. dr. Němec pa je v poslednjem trenutku svoje predavanje odpovedal. Vdeleženci so napravili več podučnih izletov v okolico in so sploh vsestransko izrabili čas, držeč se Masarykovih besed: »Povej mi, kaj delaš o prostem času in jaz ti povem, kaj si!« Tečaj je pozdravil tudi predsednik republike. V svojem brzojavu pravi: »Učiteljski tečaj ne izgubi svojega pomena niti sedaj v prehodni dobi do vseučiliške izobrazbe vsega učiteljstva, niti pozneje, ko bo treba znanje in izobrazbo izpopolnjevati in obdržavati stike z akademijo.«

V počitniškem tečaju smo imeli Slovenci zagotovljenih pet mest. Okornost naše notranje uprave, nerazumevanje časovnih potreb in »hladilne« so nas pripravili ob kleno duševno hrano.

— **Češki tovariši vztrajajo na svojem sklepu,** da organelje v cerkvi ni dostojno svobodnega učitelja. Organizacija izključil vsakogar, ki se ne-če odpovedati organelju.

— **Nekaj nalog za izpit za meščanske šole** na Češkem: v maju 1920. **Pedagogika:** 1. Pomen Jana Herbasta za pedagogiko. 2. Začetek, sedanjí razvoj in pomen meščanske šole. — **Zemljepis:** 1. Pomen sredozemskega morja za razvoj Evrope. 2. Popis kraljevine Danske (Skica.) 3. Vpliv podnebja na značaj kraja. — **Zgodovina:** 1. Razvoj družabnih razmer v Rimu po punskih vojnah preosnove bratov Graha. 2. Kulturni pomen in posledica križarskih vojn. 3. Razdelba zgodovine po obsegu in dohah. — **Prirodopis:** 1. Gobe (poriferija) od anatomske in sistematične strani. 2. O potresu. — **Fizika:** 1. Keplerjevi zakoni. 2. Merjenje galvanskega toka. 3. Grozdni, sadni, mlečni in sladni sladkor. — **Matematika:** 1. $x \frac{1}{2} + y \frac{1}{3} = 20$, $x \frac{2}{3} + y \frac{1}{4} = 6$ 2. Obseg dveh trikotnikov z enakimi koti je 62 in 58 cm; ploščina obeh trikotnikov znaša 420 cm². Po lščite njihovo razsežnost. 3. Trije bratje, stari ravno 18, 16 in 13 let, so dobili vsak ob svojem desetem rojstnem dnevu po 1500 K pod pogojem, da začno trgovino, ko bo njihovo skupno premoženje znašalo 10.000 K. Kdaj bo to, če so polletne 4 odstotne obresti? 4. (Kandidati) Opazovalec stojič 25 m nad rečno gladino, vidi špiro zvonika pod clev. kotom 32° 13' 28", na drugi strani reke pa se zrcali špiro zvonika v vodi pod depres. kotom 47° 25' 36". Kako visok je zvonik. —

— **Za delavsko Olimpijado** v l. 1921. v Pragi se je do sedaj prijavilo že čez 40.000 telovadcev. Telovadišče so kupili od Sokola za 1.500.000 Kč.

— **Zveza kovinarjev na Češkem** je imela v l. 1919. 123.602 članov, ki so vplačali 4.258.525 Kč članarine, podpor se je izplačalo 383.828 Kč. Sila organizacije!

— **Četrtsotletnica smrti J. A. Komenskega.** Proslava 250 letnice zavzema na Češkem silno razmerje. Šole proslave kar najdostojneje in najsvobodnejše spomin na največjega sina češkega naroda. Ministrstvo je izdalo ogromna navodila, na vseučiliščih se vrše posebna predavanja za učitelje in slavnostne govornike pri proslavi. Mlado in staro je neumorno na delu, da narod proslavi v svobodi spomin Komenskega, ki je najhujši ljubil svobodo dela, učenja in vesti.

— **Češko osrednje učiteljsko društvo** je izdalo na čez čas službe učiteljstva sledeči odkli: »Zakoni iz poslednjih dob o upravi plač, šteti volnih let so uredili prejemke učiteljstvu ljudskih in meščanskih šol in tako je doseglo učiteljstvo v najvišjem plačilnem razredu take pokojninske dohodke, ki presegajo sedanje njihove najvišje prejemke. S tem je podana možnost vsem, ki imajo pravico do polne pokojnine, oditi brez materijalne škode v pokoj, ne da bi morali dokazati ne- sposobnost za aktivno službovanje. In če s pedagoškega stališča obžalujemo odhod zaslužnih in izkušenih učiteljev, vendar mora organizacija, ki ji leži na srcu skrb za bodočnost nadpolnega narazčaja, poskrbeti, da se mladi generaciji napravi mesto in da dobe službe iz učiteljstva se vračajo. Ši tovariši, ki so v nekaterih okrajih vsled prevelikega števila učiteljstva brez službe. Deželni šolski svet moravski (nemška sekcija) je z nardbo od dne 14. junija 1920, št. 2749 pozval vse nemške učitelje, ki dobivajo plačo najvišje stopnje, da čimprej vložijo prošnjo za vpokojitev. Kdor bi se tokom enega meseca po pozivu ne odzval, se upokoji iz službenih ozirov. Češki učiteljski svet 35 in več službenimi leti se niso od uradov prisiljeni prositi za pokoj, toda pričakujemo, da store to dobrovoljno. Učiteljska društva naj v okrajih, kjer je preveč učiteljev, store svojo dolžnost in zahtevajo od preslužnikov to žrtv

v dobrobit celote.« Tako na Češkem! Pri nas pa starejšim niti od daleč na misel ne pride, da se umaknejo pomladku in služijo dalje in dalje, da imajo nekateri že celo 50 službenih let. Jeli to v prospek šolstva? Dvomimo!

— **Čehoslovaška republika za šolstvo.** Čehoslovaški dr. proračun za prihodnje leto izkazuje za šolstvo 608.344.891 kron, to je 4,3 odstotka celokupnih državnih izdatkov.

Podpirajte „Jugoslovansko Matico!“

Iz Jugoslavije.

— **Divjanje duhovščine proti učiteljstvu in disciplinarne preiskave.** Že zadnjič smo poročali o slučaju, kako je prišel katehet med poukom v šolsko sobo in se je pričel vmešavati v pouk učiteljice ter jo je žalil pred učenci sotrudno osebo; enako smo poročali o vmešavanju kateheta v pevski pouk in o denunciaciji zaradi popolnoma zasebnega izražanja in nazorov nekega učitelja, o čemer je g. predsednik višjega šolskega sveta izjavil pri seji, da bo uvedel „strogo preiskavo“; poročali smo o disciplinarni preiskavi, ki jo je višji šolski svet uvedel zoper nekega učitelja na podlagi anonimne časopisne vesti, tudi zgolj zaradi njegovega zasebnega naziranja in izražanja o duhovskem stanu; poročali smo o interpelaciji duhovskega člana viš. šol. sveta pri seji zoper srbsko učiteljico, ki ima značaj plemenske mržnje proti Srbom in mržnje ter verske nestrpnosti do pravoslavja; poročali smo o interpelaciji duhovskega člana višjega šolskega sveta, ki zahteva pospešitev neke disciplinarne preiskave zoper učiteljstvo neke šole, v zadevi, ki nima z duhovščino in cerkvijo ničesar opraviti, in ki je bila uvedena tudi zaradi zasebnega in ne-uradnega izražanja učiteljstva, katera interpelacija ima značaj gonje duhovskega stanu proti učiteljstvu. Danes imamo pa poročati še o hujšem slučaju žalitve in kršenja uradnega decuma učiteljskega stanu s strani duhovščine. Na podlagi denunciacije nekega človeka duhovniku o privatnem pogovoru in izražanju zasebnih nazorov nekega učitelja v gostilni (ki pa so, kakor je sedaj ugotovljeno, popolnoma izmišljene in zlagane. Op. uredn.) je prišel duhovnik v šolo k učitelju kot uradni osebi pred poukom, mu je prepovedal iti v šolo in mu hkrati zagrozil, da on spusti šolske otroke domov siloma, ako bo hotel še naprej poučevati v razredu. To pravico nad učiteljem si je prisvajal duhovnik kot predsednik krajnega šolskega sveta. Konstatiramo: da je smatrali izjavo učitelja v gostilni, tudi ako bi bila izgovorjena, kot popolnoma zasebno izjavo in nazore. Zoper učitelja pa ne more navajati nihče dejanja, ki bi tvorili uraden pregrešek v izvrševanju službe, ki bi edino utemeljeval disciplinarno postopanje, nikakor pa še ne izvršenega nasilja. Predsednik krajnega šolskega sveta nima nobene pravice vmešavati se v personalne in pedagoško-didaktične zadeve šole, ki spadajo v področje okrajnega šolsk. nadzornika; učitelja spoditi iz šole pa niti okrajni šolski nadzornik nima pravice. O vsakem uradnem pregrešku je uvesti najprej disciplinarno preiskavo in še to le na podlagi sejnega sklepa. Prepoved župnika učitelju, da ne sme poučevati več v razredu, je pa že disciplinarno postopanje in tvori pregrešek prisvojevanja tuje uradne kompetence ter zlorabo urad. oblasti tuje kompetence nasilnim potom. Če je okrajni glavar, kot predsednik okr. šol. sveta na svojem mestu, mora v takem slučaju napraviti ovadbo zoper tega duhovnika na državno pravdnitvo, posebno ker tvori dejanje tudi pregrešek žaljenja učiteljeve uradne osebe. Konstatiramo, da tvori tudi uvajanje disciplinarnih preiskav v popolnoma jasnih slučajih, ki ne tvorijo nobenega uradnega dejanja službenega pregreška s strani višj. šolskega sv. ljuto kršenje učiteljskih pravnih pravic. Ne prihajajte nam na dan z disciplinarnimi preiskavami, katerih niti ena nima za podlago kak pregrešek uradnega značaja, kak prestop pri pouku in v šoli. Če vam je kaj na ugledu viš. šol. sveta ne hodite po tej poti naprej, drugače bomo izpregovorili od tam, od kjer se bo razširil ta smrad po vsej državi. Naše zastopnike v višjem šol. svetu pa pozivamo v boj zoper ta sistem!

— **Kako smo dobili zakon o narodnih šolah.** Za prvo in temeljno dolžnost so smatrali poslanci dati učiteljstvu osnovnih šol materialno podlago za popolno neodvisnost od slučajnih političnih vplivov. Bivši ministri predsednik Davidović je — pooblaščen od svojih klubskih kolegov — predložil začasnemu „Narodnemu predstavništvu“ učiteljski zakon, ki je bil končno malone soglasno sprejet.

Povdarjati treba, da je prišel ta zakon pred parlament po hudih bojih v ministrskem svetu, v katerem so nastopili proti njemu združeni radikalci in klerikalci. Šele, ko je Davidović zagrozil z demisijo, so se sovražniki učiteljstva umaknili.

— **Napredek šolstva po prevratu v Sloveniji.** Uspehi naših prizadevanj na prosvetnem polju je za vsakogar, kdor misli trezno, velik. Po prevratu se je ustanovilo 50 novih osnovnih šol, 300 ljudskih šol je bilo razširjenih. Pred prevratom smo imeli dve meščanski šoli, danes jih imamo 21. Naše srednje šolstvo je po številu popolno. Visoka šola je razsežnejša, nego smo kdaj sanjali. Vseučilišče, tehnika, montanistika, trgovska akademija, konservatorij.

— **Državni izdatki za šolstvo in prosveto v Jugoslaviji.** Prosvetni račun za tekoče finančno leto, ki ga je sestavil minister prosvete Pribičević znaša brez draginskih doklad za vse pokrajine naše države 634 milijonov kron. Izdatki za prosveto v Sloveniji znašajo 76 milijonov kron in nso relativno večji od vseh pokrajin. Bosna in Hercegovina ima 1.940.000 prebivalcev, a njeni izdatki za prosveto znašajo le 41 milijonov kron. Hrvatska in Slavonija z 2.640.000 prebivalci ima prosvetnih izdatkov 134 milijonov kron, Srbija in Črna gora s 4.5 milijonov prebivalci pa niti 280 milijonov. Ako pristejemo k rednim in izrednim prosvetnim izdatkom, ki jih ima država za prosveto, draginskih doklade, bo imela Jugoslavija za prosveto tekom tega finančnega leta 1.400 milijonov kron izdatkov. Prosvetni izdatki posameznih pokrajin v primeri z prebivalstvom so potem sledeči: v Sloveniji nad 160 kron, na Hrvatskem 110 K, v Srbiji 125 kron, v Bosni pa celo le 50 K na osebo. Povprečni izdatki za prosveto znašajo za celo državo 116 K na osebo. Dočim tvori prebivalstvo Slovenije le 8,3 odstotkov vsega prebivalstva, znašajo njeni prosvetni stroški najmanj 12 odstotkov skupne vsote. Vključ dejstvu, da skrbi država najbolj za slovensko šolstvo, vendar nismo zadovoljni. Pozabili smo čez noč, kako se nam je godilo v Avstriji. V štajerskem deželnem dvoru n. pr. smo morali obstruirati šest let, da smo izvojevali kot edini uspeh — kmetijsko šolo v St. Jurju ob južni železnici. Za vseučilišče v Ljubljani smo se borili od leta 1848 naprej brez uspeha. Jugoslavija nam ga je dala takorekoč čez noč. Troški za osnovne šole so zadnje leto poskočili od 9 na 48 milijonov kron. Izdatki za visoke šole od 1/4 milijona na 11 milijonov kron. Meščanske šole stanejo 2 in pol, srednje čez 3 milijone K. Postavka za zadnje se je dvignila za 860.000 kron. Vse te izdatke je razumeti brez draginskih doklad, ki izdatke najmanj podvojijo. Prosvetni proračun za Slovenijo obsega tudi še važne postavke za podpiranje umetnosti, književnosti in splošne prosvete. V to svrhu je določena vsota 1.327.000 kron in vsi vemo, da je ta postavka za današnje čase daleko premajhna. Za narodna gledališča je v proračunu razhoda čez 4 milijone kron. V prosvetni proračun pa niso vštete poljedelske, trgovske, obrtne gozdarske in rudarske šole, ki imajo v proračunu lastne postavke. Izdatki za te strokovne šole pri nas znašajo čez 4 in pol milijona kron.

— **Znanje srbohrvaščine za tujerodne učitelje.** Ministrstvo prosvete je izdalo naredbo, po kateri se morajo tujerodni ljudskošolski učitelji, ki ne znajo srbohrvaški, naučiti tega jezika v najkrajšem času ustno in pismeno toliko, da ga morejo ustno predavati na ljudskih šolah.

— **Za naše neodrešene brate. Poziv učiteljstvu!** Višji šolski svet za Slovenijo v Ljubljani. Jugoslovanska Matica si je postavila važno nalogo buditi zanimanje za neosvojene kraje med narodom, pojasnjevati potrebo podpore bdatom, katerim se je naša država odrekla, njih neugoden položaj in važnost njihove od nas odtrgane domačije — Primorja z velikimi pristanišči in morjem ter Koroške za naše narodno gospodarstvo in za našo državo ter zbrati sredstva, da jih bo mogla podpirati v njihovem boju proti potujčevanju in gospodarsko političnemu uničevanju. Da bo mogla to težko nalogo, katera je obenem naloga celega naroda, ki je postal svobodni in združen, vršiti, smatra za najnujnejše vzbuditi zlasti v mladini čimvečje zanimanje za to vprašanje in buditi v njenih srcih cavest krivice, ki je prizadjana njihovim bratom ter buditi končno ljubezen za nje, da bodo že v mladosti pomagali in se pripravljali za veliko zgodovinsko delo našega naroda, katero ga čaka v bodočnosti. Svojega namena »Jugoslovanska Matica« ne more doseči sama in iz lastne moči, ampak potrebuje krepke pomoči celega naroda in njihovih odločujočih činiteljev. Zlasti oni činitelji, katerim je poverjena velika naloga voditi in nadzorovati vzgojo mladine, zamorejo v tem oziru mnogo storiti. Blizu se dan obletnice našega osvobodjenja in našega zedinjenja v enotno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, dan II. obletnice svobode našega naroda.

Da se bo ta dan primerno proslavil, je gotovo naloga vsakega svobodnega člana naše države. Vsled tega je podpisani odbor, kateri danes vodi vodstvo Jugoslovanske Matice v Sloveniji, razpravljal o načinu, kako bi bilo mogoče najbolje in najuspešneje to storiti in je prišel do zaključka, da bi bila ravno ta svečana prilika primerna vzbuditi v mladini zanimanje za težko usodo naših bratov in vzbuditi v njej tisti čut ljubezni do zaslužnih bratov, kateri rodj podrtovovalnost in vojno do dela za končno združenje tudi s temi, danes od nas odtrganimi brati. V smislu tozadevnega sklepa prosil podpisana, naj Višji šolski svet izda navodilo vsem šolskim vodstvom v Sloveniji, da zbero dne 1. decembra t. l. svojo šolsko mladino ter ji razlože na primeren način, kako težka usoda je zadelala veliki del njihovih bratcev in sestrice, ki danes vsled političnih razmer leže pod tujim nasiljem, kjer jim tujec onemogoča vzgajati se v materini jeziku in jih obsoja v potujčevanje in v narodno smrt. Ob enem naj jim razlože nekoliko narodno zgodovino, zlasti z ozirom na te sedaj odtujene jim rojake, na gospodarsko, politično in kulturno važnost tega dejstva za našo državo in naš narod sploh ter jih obenem vspodbujajo, da že danes z vseni močmi pomagajo svojim nesrečnim rojakom s tem, da z vso marljivostjo po svojih močeh zbirajo in žrtvujejo za velike namene, katere si je postavila »Jugoslovanska Matica«. Višji šolski svet bo gotovo uvaževal veliko vzgojno važnost tega predavanja, kakor tudi veliko vzgojno važnost, ki bo imela vzbujanje smisla požrtvovalnosti za nesrečne rojake pri mladini, ter bo vsled tega gotovo ugodil prošnji. Ob enem naj blagovoli izdati navodilo, da se nabrani prispevki ob enem s poročilom pošljejo na naslov podpisane. — Ljubljana, dne 22. novembra 1920. Za Odbor glavne podružnice »Jugoslovanske Matice« v Ljubljani: Pražakova ulica 3./I.

— **Italijani se hočejo učiti srbohrvaščine.** Iz Beograda poročajo: Tukajšnji odpravnik italijanskega poslanstva je posetil ministra za prosveto Pribičevića in ga naprosil za navodila za ustanovitev stolice za srbohrvaški jezik na italijanskem vseučilišču v Padovi.

— **Proslava Komenskega na ljubljanski univerzi.** V ponedeljek 15. t. m. je proslavila ljubljanska univerza 250 letnico Komenskega s predavanjem prof. dr. Ozvalda. V petek na to pa je priredilo društvo slušateljev filozofske fakultete predavanje o nesmrtnem pedagogu. Predavanje se je vršilo v slavnostni dvorani ljub. vseučilišča. V dvorani je bil kip, ovenčan s trobojnico. Udeležba je bila od strani dijaštva precejšnja, manjša pa od strani ostalega občinstva. Tudi ljudskošolskega učiteljstva se je pogrešalo: bilo je prav maloštevilno zastopano. Predavatelj dr. Ivan Lah je v svojem enournem govoru podal vestno sliko o življenju in delovanju slavnega moža, ki je pred 250 leti oznanjal svetu novo Evropo.

— **Likvidacija Saveza v Bosni in Hercegovini in pristop k UJU.** Sarajevske novine javljajo, da je 23. p. mj. bio sastanak odbora Saveza učiteljskih društev za Bosno i Hercegovino, na kome se raspravljalo o likvidaciji Saveza i organizaciji učiteljstva Bosne i Hercegovine po okružjima na temelju novih društvenih pravila i pravila Učiteljskog Udruženja Jugoslavije, koja su usvojena na učiteljskom kongresu u Beogradu. Likvidacija Saveza i organizacija po novim pravilima provede se uporedno. Po tome svako okružje sačinjava jednu jedinicu odnosno društvo sa podružnicama sekcijama i kotarima. Glavni odbor poziva učiteljska društva pokrajine, da se prema novijem ustrojstvu organiziraju.

— **Domaćinske škole.** Određeno je, da se iz Beograda pošalje jedna partija učiteljica u Češku, da tamo svrši kurs za nastavnice domaćinskih škola.

— **Državni kalendar.** Ministarstvo prosvete izdaje za buduću godinu državni kalendar, u kome će biti unesena sva nadležstva u našoj kraljevini s imenima svih činovnika, koji u njima rade.

— **Naša dolžnost.** Pod tem naslovom prinaša »Pokret« sledeči: Organizujmo se i čuvajmo UJU kao zenicu oka svoja udruženja! — Pomazimo ustrajno i moralno i matorijalno svoje staleške ustanove! — Upisujmo žurno deonice za Učiteljski konvikt i Učiteljsku štedionicu! — Saradujmo u svojim staleškim organima, plaćajmo tačno pretplatu »Narodnoj Prosveti«. »Učitelju« i »Pokretu«! — Marljivo prikupljajmo priloge za fond svoga pokrajinskog lista i poverništva! — Širimo svuda svoju stalešku štampu! — Dižimo i jačajmo neumorno svoju stalešku svest i solidarnost!

— **Prošnja.** Vse gg. tovariši in tovarišice, kakor tudi šolska vodstva prosim uljudno naj odstopijo kako slovensko knjigo nanovo ustanovljenemu izobraževalnemu društvu v Melincih v Prekmurju. Potreba je velika, sredstev pa ni. Darujte po možnosti na naslov: Leo Cepuder, nadučitelj, Melinci, Prekmurje.